Írta: Heit Lóránd Levente
2012. február 15. szerda, 12:33 - Módosítás: 2019. szeptember 27. péntek, 16:41

Asztaltáncoltatás Bihardiószegen

A vidéki paraszttársadalom színes hiedelemvilága több száz éves múltra tekint vissza. A népi hiedelmek és különösképpen a babonák nem köthetőek egyetlen adott vidékhez, tájegységhez sem. Földrajzilag az egész Kárpát-medencei magyarság életéhez tartoznak. Egyetlen olyan terület sincs, ahol ne hallottak volna boszorkányról, lidércről, ártó-rontó, vagy jótevő szellemlényekről. Természetesen ezek színes palettáján a hiedelem megannyi változatát, eltérő formáit vehetjük számításba, így az Érmelléken létező babonás nézetek legtöbbje általánosan elterjedt a szomszédos tájegységeken is.

A néphiedelem egyik nagy típusát képezik a misztikus cselekedetek, melyek befogadására idősek és fiatalok egyaránt hajlamosak napjainkban is.

Az asztaltáncoltatás már-már átmenetet képez a miszticizmus és spiritizmus határán, természetesen nem tipikusan diószegi jelenség. A spiritizmus alapja úgy tartja, hogy az emberi lélek halhatatlan, így a test biológiai halála után a kóborló lélek összeköttetésbe léphet az élők világával. Az élők és holtak társadalma közötti kapcsolatteremtésre csak ún. médiumok képesek, akik speciális képességeikkel „meghívják” a holtak lelkét az élők közösségébe.

A spiritiszta szeánszok egyik kiemelkedően kedvelt technikája az asztaltáncoltatás volt. A spiritizmus és vele az asztaltáncoltatás a XIX. század közepén keletkezett az Amerikai Egyesült Államokban. Bizonyos Fox család volt tökéletesítője, valamint elterjesztője az asztaltáncoltatás szeánszának. A szabadságharc leverése után az 1850-es években Magyarországon is divatba jött. Kezdetben városon örvendett nagy népszerűségnek az új műfaj, amellyel az agyafúrt szélhámosok - a városok perifériáin tevékenykedve - jól megszedték magukat. A századfordulón vidékre is beszivárgott az asztaltáncoltatás mestersége. A vidéki parasztemberek nem voltak sem médiumok, sem táltosok, ők már egy primitívebb formában találkoztak a műfaj technikájával és annak falusi specialistáivá váltak. A vidéki asztaltáncoltatóknak sajátos szabályrendszerük volt. Ezek, bár íratlan szabályok, betartásuk kötelező, különben nem jön létre a kapcsolat a nem profán világ halott lelkeivel. A falusi specialisták a közösség szórakoztatására, hangulatteremtésre alkalmazták leginkább az asztaltáncot.

Bihardiószegen szintén léteztek, léteznek hozzáértői a műfajnak, akik egykoron foglalkoztak az asztaltáncoltatással.

Adatközlőm P. Nagy Gábor, -akit a mesterség fortélyairól kérdeztem - már elhunyt. Emlékére szeretném asztaltáncoltató technikáját bemutatni.

Nagy Gábor fiatal korában, egy idős embertől tanulta az asztaltáncoltatás mesterségét Diószegen. Semmi különleges képesség nem kellet hozzá, csak az íratlan szabályok betartása volt szükséges a művelet végrehajtásához. „Az asztaltáncoltatás úgy van, hogy egy szellem, egy olyan jó ismerősöd legyen a rokonságbúl, aki tud mindent, osztán te felteszed neki a kérdést, de elsősorban is megkéred a Jóatyát imádságba.” A paraszti gondolkodás, valamint felfogásmód szerint Nagy Gábor Istenbe vetett hite alapján, sohasem kérdőjelezte meg szellemek létezését. Kultuszteremtő praktikájával megerősítette az emberek túlvilági lényekről alkotott elképzeléseit. Tanítványai már rég felhagytak az asztaltáncoltatással, talán a babonás ártalmak megelőzése miatt.

Diószegen leginkább őszi, téli estéken ültek össze az emberek kártyázni, beszélgetni, énekelni, mivel ilyenkor több idő jutott a szórakozásra. Nagy Gábor éveken keresztül hordta táncoló asztalát egyik háztól a másikig, ahhoz, akinél éppen az esti összejövetel volt. Tiszta fából készült asztalában nem voltak vasszegek, amelyet feltételnek tartottak a művelet sikerességéhez. Legtöbbször 5 személy helyezkedett az asztal köré. Természetesen ez a szám vidékenként, illetve specialistánként változik a tárgy méretével azonosan, de 2 személy mindenképp szükséges.

Nagy Gábor elmondása alapján, az 5 személy – nők, férfiak vegyesen –, mindkét kezüket az asztal lapjára fektették. Az asztal körül úgy helyezkedtek el, hogy annak egyik hosszanti végét szabadon hagyták a „vezető” Nagy Gábor és „főnöke”, azaz a megidézett szellem számára. A vezető sohasem imádkozott a társaság előtt. Kiment a tornácra, majd ott a Mi Atyánk és a Hiszek Egy imádságával kérte az Istent, hogy küldje el neki segítségül egykori cimborája szellemét, aki „beszélhessen jelenről, múltról, mindenről pontosan”. Nagy Gábor mindig ugyanazt a szellemet hívta segítségül. Egy alkalommal egy másik lelket idézett meg, de az sokat tévesztett a kérdések megválaszolásakor, ezért nem is hívta el többé.

Az asztaltáncoltatás során a tárgy olyan objektummá válik, amely segítségével kapcsolat alakul ki a transzcendens világgal. Általa a profán és az égi (másvilági) szféra találkozik, így az asztal az Istennek bemutatott áldozatok helyévvé alakul, és mint ilyen a templomi oltár előképének tekinthető.

Nagy Gábor humánus tulajdonságokkal ruházta fel asztalát. A válaszadó kopogásokat megelőzve kérlelte azt, valamint az általa segítő szellemet, ugyanakkor, ha hibázott, akkor pálcával verte meg lábát, hogy szedje össze gondolatait a pontos válaszadáshoz.

A következőkben a Nagy Gábor által meghatározott íratlan szabályokról szeretnék szót ejteni. Ezek szerint nem lehet asztalt táncoltatni keddi és pénteki napokon, mert „ akkor nem jár a szellem”. Ezek a napok Diószegen böjti napoknak számítottak a római katolikus vallás szerint. Nagy Gábor talán úgy vélte jobb ilyenkor pihenni hagyni a mágikus erőket, nehogy később valami mágikus dologgal kerüljön szembe. Az asztal körül elhelyezkedőkön nem lehetett gyűrű, sem fordított ruha, vagy fordított lábbeli. Ha tisztátalan nő volt köztük (azaz menstruáló asszony), akkor nem koppant az asztal, esetleg megemelkedik, úgy marad, de nem válaszol. A kívülállókra nem vonatkozott semmilyen betartandó szabály, akár énekelhettek, beszélgethettek, kártyázhattak is. A vezető imádságai után 30-35 percnek el kell telnie a szellem lelkének megérkezéséig. Mindezek betartásával kezdetét veheti a táncoltatás művelete.

A diószegiek a mindennapi élettel kapcsolatos dolgokra voltak kíváncsiak. Kérdeztek az emberek életről, halálról, egészségről, betegségről, családról, rokonokról, szerelemről.

A falusi embert a jövőre vonatkozó információk foglalkoztatták a legjobban. Természetesen előbb olyan kérdéseket tetettek fel - múlttal, jelennel kapcsolatosan -, amelyekre maguk is tudták a megfelelő választ. Ezt volt a szellem igazmondásának próbája. A szeánszokon jelenlévők többsége hitte is az asztal által adott válaszok igazát. A kommunikáció tehát az asztal és a jelenlévők között zajlott, de a kérdéseket Nagy Gábor tette fel a jelenlévő szellemnek, mert úgy tartották az csak a vezető hangjára hallgat. Az asztal, mivel leginkább kopogásra volt csak képes, ezért a kérdéseknek is megfelelően megfogalmazottaknak kellett lenniük. Egy-egy kérdéstől néha úgy megvadult az asztal, hogy csak erőteljes pálcázással tudta Nagy Gábor lecsillapítani, ki ne baktasson az ajtón. Az emberek jókat szórakoztak az ilyen estéken, s hazafelé az asztal jövendölésein, tréfáin beszélgettek, találgatva az egész jelenség titkát, hihetőségét.

Jung, neves svájci pszichológus sokat foglalkozott az okkult jelenségekkel, így az asztaltáncoltatás kérdésével is. Megállapította, hogy a kopogásokat ún. ideometrikus, önkénytelen izommozgások hozzák létre. Lélektani tény szerint, a kéz és kar izmainak megfeszülése vagy elernyedése nyomon követi a tudat állapotait, és vele együtt érzelmeinket, gondolatainkat.

Ezért lehetségesek tehát az asztal jelennel, múlttal kapcsolatos pontos találatai, mivel azok a diószegi emberek köztudatában többnyire azonosak voltak, s az emberek a deszkaalkotmánnyal való érintkezésük során egyazon dologra összpontosítottak, ugyanis ők már tisztában voltak a helyes válasszal. A jövőre vonatkozó találatok helytállása mindössze valószínűsíthető, de nem pontos. A bekövetkezett jövendölések talán a sors iróniájának tudhatók be.

Arany János Egressy Gáborhoz írt levelében így szól az asztaltáncoltatás jelenségéről: „Azt gondolom az egész asztalírási folyamat a működő agyban képződik, öntudatlanul. Amit legkevésbé hiszek, az a testtől megvált szellem működési képessége”.

Biztosan vannak, akik még ezeket ismerve is kételkednek az orvostudomány racionalitásában, mégis táncoló asztalt látva elgondolkodhatunk a felsőbb világ erőiről, s arról, hogy mi vár ránk földi pályafutásunk befejeztével.